

# KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

## SZERKESZTŐI LAKÁS:

Széchenyi-téren, a hidkaputól kimenet balra a 24. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délel. Ára évnegyedre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: 5 hasábos sorért 1-ör 7 kr., 2-ör 6 kr., 3-ör 5 kr. o. é. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés a hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

A „nyiltér” cikkek sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

## KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

## Előfizetési díj

## K. KÖZLÖNY

julius—decemberi folyamára.

Egészévre . . . 12 forint.

Félévre . . . 6 „

Évnegyedre . . . 3 „

Az előfizetési pénz kiadó Stein János középutcai könyvkereskedésébe küldendő, hol a megrendelt példány pontos megküldéséről intézkedve van.

## Külföldi szemle.

(S.) A szélesend nem mutat mindig tartós csöndes időjárásra sem a természetben, sem a politikában. Az európai nagy kérdések, melyek a népek figyelmét ébren tartják s a diplomácia lélekzetét meg-megakasztják — folyvást nőnek és fejlődnek. Némelyik még bölcsőben ringatózik ugyan, de van olyan is, mely a tetterős férfikort már elérte.

A szeptemberi olasz conventio végrehajtásához közeledik, és vannak, a kik azt hiszik, hogy anticiptatni fog; Spanyolországban Izabella királyné dynastiája hovatovább inkább ingadozik; sőt Amerikában sem megy minden úgy, a mint azt Londonban óhajtanak — a mennyiben már magában a washingtoni cabinében is akad oly minister, a ki Seward külügyér békés politikáját nyíltan rosszszalja.

Azonban legközelebb, a férfikor egész teljében — avagy tán már az aggkor jelenéséig — sem egészen menten — áll Hannibalként a kapuk előtt a porosz ministerelnök legújabb nyilatkozata.

Bismark ur Karlsbadban, tehát austriai földön ezt mondotta Grammont hg francia követnek: „En kívánom a háborút Austraival, s Poroszországnak szép szerével vagy erőszakkal tulsulyra jutand Németországban.”

Nem csekély lehetett e szavak hatása Bécsben, mindazonáltal erősítik, hogy Austria külpolitikája nem változand, hanem egészen az eddigi szellemben fog vezetetni Mensdorf gróf által, sőt a „Wand.” bécsi diplomatiai körökből hallja, hogy a két német nagyhatalom között tovább növekvő feszültség vesztélye elenyészett. Allítják, hogy Gasteinban engedékenyebbül vannak hangolva, s e fordulat következménye leendő, hogy már most austriai császár ő Felsége személyesen fogja királyi vendéget Gasteinban üdvözlölni.

De lesz-e e találkozásnak gyakorlati eredménye?

Rechberg gróf beleegyezett volna a hercegségek annexiójába, ha Poroszország késznek nyilatkozik Austria területi épségét biztosítani. Azonban e dűjt Bismark sokalta s az osztrák külügyminister terve meghiusult. Azóta Poroszország sikertelenül igyekszik Austraót engedményeket nyerni a schleswig-holsteini kérdésben, s most Bismark gróf a szélsőség akarja vinni a dolgot; nyílt szakadással fenyegetőzik.

Amde érzik Berlinben, hogy ingoványon állanak, átlátják, hogy a saját házuk bezejében üzött reactionarius politika, nem képes megteremni a sükert a külügyekben. Keresik is a közvetítő utakat, nehogy lehető szakadás esetében egész Németországtól elhagyatva találják magokat.

Mondják, hogy a király ellenzi Bismark faltörő politikáját, s inkább hajlik mint valaha Manteuffel ur felé. Azonban e személyváltás nem sok időt hozna sem Porosz, sem Németországra, s azon ildomtalan fölépés káros hatását sem csökkentené, melyet a porosz kormány a Kölnben lakomázó porosz képviselők ellenében e hó 22 és 23-án tanusított.

Amde megjegyzendő, hogy a kölni események nem állanak egyedül; azok a IV. Fridrik Vilmos 1840-ben történt trónralépte, különösen pedig 1848 óta országszerte mindinkább előtérbe lépő mozgalomnak csak egyik láncszemét képezik. 1840-től fogva 1858-ig, Fridrik Vilmos uralkodásának végeig e mozgalom kiváló jelleme Németország szabadellvü és alkotmányos fejlődéséhez való csatlakozási törekvés vala. 1860 óta, mióta t. i. I. Vilmos trónra lépett, e mozgalom nemzeti irányt kezdett venni, s hovatovább inkább csatlakozik a német nép nemzeti fejlődéséhez.

A porosz monarchia, bárha Németország alkotó része, nemcsak Németországon kívül, hanem azzal ellentétben igyekezett alakulni, vezériférfiai megkísérlették, hogyan lehetné csupa katonai segédesszközökkel európai nagyhatalmat teremteni; s e mesterkelt nemzeti-séget előállítani. A káplárpálca volt azon csemete, a melybe a „nation prussienne”-t beleoltották, I. Fridrik Vilmos és II. Fridrik pedig az iskolamesterek, a kik a specifus porosz nemzeti-séget — katonai lángelméjük eredményeitől fölsegélve — nagyra növelték.

És e valódi porosz nemzeti-ségnek három főtényezője van: a katonai szellem, mely az alkotmányossággal — a junkerség, mely a jogegyenlőséggel, — s az alamuszisság, mely a szellemi szabadsággal harezol. Kiváncsiak vagyunk, vajon Bismark ur és elvbaráti foguak-e győzni e nagy elvharezban, s a porosz nép lemondand-e német nemzeti jelleméről, politikai, polgári és szellemi szabadságáról?!

Annyi bizonyos, hogyha Poroszország felsőbbiségét Németországban valami kivívni képes leendő, az inkább a porosz nép szellemi fejlettségének, s naponta élénkülő szabadságvágyának sikerülend, a mit Bismark ur sem szépszerével, sem erőszakkal eszközölni bizonynyára nem fog.

## A trónbeszéd,

melylyel Lajos Victor Főherceg Ur Ó császári Fensége a birodalmi tanács ülészakát folyó hó 27-diken bezárta — így hangzik:

„Tisztelt tagjai a birodalmi tanácsnak! Azon tiszteletteljes megbízatás jutott osztályrészemül, hogy a Császár nevében a birodalmi tanács mostani ülészakát befejezzem. Először is kellemes kötelességet kell teljesítenem, midőn a hazafias buzgóságért és fáradhatlan tevékenységért, mely az oly sok fontos tárgy feletti tanácskozáskor napfényre jutott, a Császár teljes elismerését kell kijelentnem.

Jól ismerve a befolyást, melylyel a közlekedés és ipar élénkítése a közjólétre bir, működésük nagyrésze az oly előterjesztések feletti tárgyalásra volt szentelve, melyeknek ezélya az ipar terén való tevékenység előmozdítása a belföldön, az ehhez szükséges törvényes védelem kieszközölése s az állam részéről való segélyteljes pártolás oly vállalatok számára, melyek a leghatasosabb előmozdítási eszközökül tekintendők a termelésre, kereskedelemre s az iparra nézve.

Az okok, melyek önöket szoros megvizsgálatás után a vámegyleti államokkal való új váms kereskedelmi szerződés elfogadására indíták, ezek vezették a Császárt is e szerződés aláírásában. Szabad reménylenünk, hogy az ország iparereje és intelligentiájának élénk, bátor fokoztatása s az e szerződés által nyújtott előnyök gyors s elővigyázatos felhasználása által e mű lényegesen járuland a birodalom jólétének gyarapítására. Mindkét házban elismerésre méltó kölcsönös előzetkenysége által az államháztartás szükségletei fedezésére több szükséges törvény létesült, nevezetesen az 1865-ki pénzügyi törvény. Teljes méltánylást érdemel az e törvény feletti tanácskozáskor napfényre jutott törekvés, hogy az államháztartás szükségleteinek fedezésére fennlévő eszközök felhasználásában ama határig alkalmaztassak a megtakarítás, melyen a birodalom beléréjének s külfelé való hatalmi állásának meggyöngyítése nélkül nem szabad túllépni.

Az általános európai béke fenntartása, mely a császári kormány mindíg törekvése volt, továbbra is komoly igyekezetének tárgya lesz. A schleswig-holsteini kérdés en a Császár, felséges szövetségese a porosz királlyal egyetértésben, azt ama megoldás felé törekszik juttatni, mely az összes Németország s Austria állásának a német szövetségben megfelel.

Fontos okok, melyek a birodalom öszérdekeit illetik s éppen azért magában mindkét háznak kebelében hazafias, meggyözdött kifejezésre találtak, tanácsolják a birodalom keleti részeiben a népek törvényes képviselőinek siettetett összehívását, s ezen egyszersmind szükségessé teszik, hogy ez ülészak az 1866-ik évi pénzügyi törvény tárgyalatása s őt befejeztessék.

A megelégedés, melylyel a gondolat önök méltányteljes hazafias működésénél időzik, mégis nem gyöngítheti meg ama legbensőbb törekvést,

hogy a minden királyságokkal és népekkel közös jogok, kötelességek és érdekek egy közös tárgyalatása, a közel jövőben az egység szilárd kötelekét fonja e birodalom minden népe körül.

E törekvés a birodalom életfeltételeinek elismerésében, a trón s az összhaza iránti ragaszkodás és hű szeretet nemes érzelmeiben gyökerezik. Hol a remény ily biztos alapon alapszik: az, a mi most hő kíváncsként talál erőteljes kifejezésre, Isten segélyével csakhamar sikerült ténynyé fog örömteljes nyilvánulása megérni!”

\*\*\*

Előre tudva volt, hogy a tágasb birodalmi tanács ülészakának bezárásánál még a régi ministerek foguak a trón körül állani. Ez a Schmerling korszak drámai befejezése. Az új ministerium nem akarja magát legelőször is fény és pompa közt bemutatni, szerényen lépik fel, és előbb tettekkel akarja a közvéleményt maga részére megnyerni.

A lapok mindnyáján hozzászólanak az előrebocsátott trónbeszéd tartalmához, mi azonban csak a Lajthán, túl és innen főbb tényezőként szereplő két liberális párt közlönyeinek — a „Pesti Napló”-nak és a régi „Presse”-nek ebbeli véleményét soroljuk elő.

A „P. Napló” nagy elismeréssel szól ez államiról, meglepő nem nyújt — ugymond — de e válságos pillanatban, midőn a mult ministeriuma bucsuzik, hogy a jövőnek adjon helyet, a meglepő nem is várbattuk; miután a lelépő kormány nem szólhatott a trón nevében, s a jövő kormánya még nem foglalta el állomását. Van azonban e trónbeszédben valami új, valami kellemesen érintő t. i. azon jogérzeti méltányosság, mely a jogeljárás elméletét kizárva, nyílt ösvényt hagy a Lajthán inneni, mint Lajthán tuli jog folytonossági fejlődésnek. El van benne ismerve azon alkotmányos elméleti férfiak nemes törekvése, kik a birodalmi tanácsban az ott nem képviselt országok jogérékében felszóltak. El van benne ismerve az alkotmányosság elve egy a Lajthán inneni, mint tulra, a nélkül, hogy a „reichsrath”-nak igen is merev központosítási fogalmat nyújtó neve, mint főtényező a birodalmi érdekek képviseletében említették. Végül nincs benne semmi kimondva mi a jövőre bármilyen előleges lekötéleztet foglalna magában; tartozkodik a programmok vak utazásától, a honnan mindíg kellemetlen és időt vesztető a visszatérés.”

A „Presse” ellenben nem bírja elnyomni centralisticus aggodalmait, melyeket a trónbeszéd benne fölbresztett, melyről azt mondja: hogy a várakozásnak nem felelt meg. Mindenek előtt annak száraz irányla ellen tesz kifogást, de ez iránylál nyugtalanítóbb — ugymond — az a bizonyos hallgatás: „A trónbeszéd nem szól a birodalmi tanács jövő összehívásáról, feltűnt továbbá parlamentar körökben kívül is az, hogy a Magyarországgal kiegyenlített nem állítja a Lajthán inneni jogfolytonosság védpaizsa alá. Észrevetett, hogy nem szól sajátkép a német-szláv országgyűlések egybevívásáról. Érzékeny egyének ebben már is a februári alkotmány vesztélyét a polgári osztály és német elem mellözését, s a 13. §. indokolatlan fölhasználását látják. Sőt vannak olyanok is, a kik a magyar országgyűlés ismételt meghívulását, s az ezt követő katonai provisorium és burokratiko-katonai kormány visszaállítását előre látják” stb.

Azonban mi azt reméljük, hogy a tágasb birodalmi tanács eddigi alakjában utolsó ülészakát fejezte be.

Hire járt végül — ugymond a „Debatte”, — hogy az új ministerium névsorát 28-án fogják közzé tenni, s az ellentáborban már előre örvendettek, hogy az új kormány péntek nap kezd meg működését, de a közzététel egy nappal előbb történt, s alkalmasint elmaradandnak a következtetések is.

Kolozsvár, július 28.

(H. S.) Emlékezzünk arra, hogy midőn 1863 tavaszán Szebenbe egy „román congressus” hivatott össze, maguk a szebeni és braszói lapok által jegyzetekkel kísért névsorból kintt, hogy a meghívás a pápi és hivatalnoki kar egyének s néhány katonatisztn kívül mindössze két vagy három független állású egyént ért.

S emlékezzünk arra, hogy ez utóbbiak egyike, Baritiu ur — ha nem csalódnak — az ápril 21-iki ülésben azon tüzetesebben indokolt nézetét ajánlta a gyűlés figyelmébe, miszerint hagynának fel azzal, hogy az unio kérdését a magyarokkal viszály érlelésére velcalják, bízzák az egészet ő Felségére, ki azt a maga helyén el fogja láttatni,

s a gyűlés nagy része helyeselni látszott e loyális és mérsékelt, mondhatni politikusabb szempontot; de tény, hogy egyik román főpásztor oly modorral tiltakozott e nézet ellen, hogy Baritiu ur nem annyira megczófolva és legyőzve, mint inkább elhallgattatva érzé magát, s ezen actust, a hol inkább a tekintély követelt befolyást a kedélyekre érvék ellenében, elannyira nehezen szívelheté, hogy nemsokára hirlapi téren láttuk sérelmét nyilvánulni.

„Le az alarczczal! — így szólt az erdélyi románok ezen nagy tekintélyben álló fia; — a nyíltan dobott kesztyűt nyíltan vendem fel oly téren (az országgyűlésre látszott czélozni), a hol többé senki se fog erőszakkal elhallgattatni!”

S így folytatá:

„A bécsi magas körökben többen vannak, a kik gondolkodásuknál fogva a magyar-osztrák differentiákat illetőleg általam kimondott theoriát pártolják, a mennyiben azok nemesebben gondolkoznak, hogysem undorral ne viseltetnének azon thema iránt, mely „bellum omnium contra omnes” néven nevezetik.”

Nemsokára ezután láttuk, mint regalistát megjelenni Szebenben a tartományi gyűlésen.

De ugy látszik, nem ezt tartá azon térnek, melyen a kesztyűt fölvenni készült, sőt huzamosb időre szabadságot kérvén, e gyűléstől magát távolartani látszott, elannyira, hogy kimaradása végre — a mint emlékezzünk — némi fölhevülés színét viselő interpellatio tárgya lön.

Végre, mint „erdélyi követ” a birodalmi tanács tagja lön, s tulajdonkép e körben is inkább passiv szemelődés jellemzé magatartását; megjelenésével ama testületben épp oly kevéssé hagyott maga után valami kiváló emléket, mint többi követársai.

Ugy látszik, épp ugy nem volt dicsvágya itt babérokat küzdeni, mint Szebenben.

Hanem mégis ez időre esik, hogy azon eszmét pendíté meg, miszerint az erdélyi tartományi gyűlés követei a centralis parlamentben csak ad hoc jelentek meg, s e küldetés még nem tekinthető definitív jelleműnek.

Ez eszmét is azonban inkább hirlapi téren a „Gazetta Transilvaniei”-ben közölt fejtegetések által formulázta tüzetesebben, s ez eszmependítés jó vagy rossz viszhangja nem a birodalmi tanács körében nyilvánult, sőt valami derekas hirlapi vitát se idézett elő; az egész — ugy tetszik nekünk — bádgyadtan elhangzott, s legfőkébb azt sejtjük, hogy ez eszme kedvetlenül hangzott követársai fülében, tán magánköri heves vitákra, s szenvedélyes kikelésekre adott okot.

Most, midőn ismét egy nevezetes forduló ponthoz jutottunk, mely a Schmerling-Nádasdy kormány destructiv korszakát bezárni látszik, Baritiu urat ismét felszólalni látjuk az általa alapított „Gazetta Transilvaniei” hasábjain.

Már két rendbeli felszólalását ismerjük.

Az első ezeltét betekelt, mindjárt a ministercrisis kitörése alkalmával jelent meg; figyelmesen olvastuk, de — jóllehet viszonyainkat innen is tul is mintegy babráló modorban érintgette, s itt-ott egy-egy háttérig gondolat megsejtésére is rést nyitott a sorok közt — igazán megvallva, az alapeszmét hiába keresők, s maga Baritiu ur ama cikkek végén bevallá, hogy mindössze csak társalogni akart barátaiával, s még csak azt sem akarja mondani, hogy vigyázzon kiki magára.

Méltán félretehettük tehát azt, a nélkül, hogy ismertetésének mellözése által a mulasztás vagy ignorálás legkisebb vádjá alá eshetünk volna.

Azonban a második cikket „Komoly gondolatok a jelen helyzet felett” majd minden magyar lap közlé, s lapszemléjébe a „K. Közlöny” is fölveté, nehogy azt mondhasssa valaki, hogy nem akarja tudomásul venni ezt a román szózatot.

Ennyi az egész!

De különben részünkről abban a nézetben vagyunk, hogy e sajátserű szózatra, mely különben is nem hozzánk való intézve, tüzetesebben felelni, s annak tételei felett vitatkozni időszerűtlen beavatkozás lenne, sőt



kérdés: vajon az érdemes czikkíró ur által képviselt nemzetiség specialis érdekeinek szempontjából is ideje-e már oly határozott álláspontot keresni, s a viszonyokat formulázni, mint a hogy azt tenni e czikk által fel vannak hívva azon egyének, a kik Baritiu ur szempontjait a magatartásait kárhoztatták.

Mi hiszszük, hogy azon nemzetnek, melyhez Baritiu ur tartozik, nincs hitebb s tiszteltetelműbb fia nálánál, s annak idejében lelkiismeretes feladatát ismerendi, nemcsak egyéni sérelmek érzetének befolyása alatt szólalni fel, s egészen azokra bárintani a feladatot, a kik az ő szempontjait méltányolni nem tudták; hanem maga sietend nemzetének egész nyíltan oly álláspont körüli megállapodást ajánlani, mely nézete szerint legelővösebb, s mely — reméljük — utopiák helyett az élő igazság és kölcsönös érdekek szempontjából induland ki.

Hogy ezt még most nem tévé, tán abban keresendő oka, mert alkalmasint maga is érzi, hogy időelötti volna.

S valóban elég ma egyszerű contemplatív szempontból figyelemmel kísérni a dolgok fejlődését. Hiszen tulajdonképp mindnyájan azt tesszük. Még senki sem programoz! Senki sem siet, mintha félne, hogy elkésik, s mi hiszszük, hogy minden gyanúsítások, minden rágalom és cselszövények dacára, végre is „Erdély negyedik nemzetisége” is megérkezik oda, a hová mi, a kik megtanultuk, hogy mindennekefelett a politikában nem jó — igen sietni.

Adjá az ég, hogy egy lehetőségig minden érdekeket kielégítő, megnyugtató korszak csendes révébe érkezhessünk valahára, a hol annyi küzdelem és hányattatás után végre — mindnyájan egymás mellett jól megférve — testvéri egyetértésben élvezhessük a béke áldásait, s a helyett, hogy egymás ellen küzdjünk alsugallatkozó izgatottság alatt, láthassunk végre egész nyugodtan kiki a maga dolga után, a mint ezt specialis és közügyeink egyiránt követelik!

## Kül- és belföldi levelezés.

N. Enyed, július 24.

T. szerkesztő ur! Azon reményben, hogy ezen meddő korszakban, midőn a birodalmi főváros csak később meghazudtolandó ministerialis híreket, a vidék csupán aratási tudósításokat küldhet, egy művészeti dolgokról szóló, rövid értesítést nem veend rossz neven: e kiállhatatlan hőség dacára is tollat fogok, hogy városunk közlebbi múltvezeiteiről tudósítsam.

Midőn ezelőtt pár héttel híre ment, hogy Lendvay Márton ur a pesti nemzeti színházról

azon vakmerőségre vetette magát, hogy oly sokszorosan enjott vidékeken, mint Abrudbánya és Enyed, nemhogy színpártoló, de csak színlátogató közönséget is teremtsen; sok ember vállat vont, sőt egynémely ajkát is bigyesztett.

És mégis az általánosan és különösen e tájan uralkodó pénztelenség, kiállhatatlan hőség, saison morte ect. dacára nem csak mindkettő megtörtént, hanem első föléptétől az utolsó 6-dikig minden előadásban több több és jobban jobban hangolt, lelkes közönség fogadta a vendégművészt, sőt ez esetben mondhatók vendégművészt.

És miben állott ezen semmiből teremtő büvészet? Először abból, hogy Lendvay ur oly darabokat hoz színre, melyek kisebb vidéki színtársulatok vagy nem adhatnak elő, vagy ha előadnak, nincsen közönség benne; s másodsor, hogy első előadása után azonnal híre futamodott, hogy ezuttal a színházat nem emberbaráti szánalomból, vagy hazafiságból, hanem valódi művelvezet reményében látogathatja a közönség; hogy ott oly színészt fog találni, kiből sem lelkesedés, sem tanulmány nem hiányzik, hogy azon magaslatot, mely az általa örökös szép névhez van kötve, elérje; s végül ki szakavatottsága és erélye által e korábban gyöngöcskénnek ismert Nyíri-féle színtársulatot képes valahány előadás által elevenségre, szereptanulásra, kedvre s előadási mozgékonyaságra ébreszteni.

És ezen hírek után megindulva, senki sem csalódott. Lendvay ur 6 előadásban lépett fel: „Armány és szerelmek”-ben (Ferdinánd), „Ördög naplójá”-ban (Robin de bois), „Hamlet”-ben (a czimszerep), „Sheridan”-ban (ugyanaz), „Bánk Bán”-ban és „Don Caesar de Bazan”-ban.

Ezek közül Hamlet, Sheridan és Don Caesar legjobban sikerültek; ennek oka, mert ezen darabok, mondhatni, e hős által vannak eljátszva, s a mellékszereplőket kevesebb van igénybe véve. Ellenben Bánk Bán mellé a művész épp oly derék Peturt, Melindát, Biberáktot s Tiborczt, sőt Endrét igényel: ezeket pedig a különben elég szorgalmas, de ezuttal, kivált a darab elején iszonyúan „okvetetlenkedő” s a hallhatlanságig dühöngő Lendvayban a nagyon is gyöngédkedő, bár különben tehetős Nyírinében stb. nem találhattuk fel; nem még Endrét sem, ki csekély terjedelmű, de jelentékeny szerepét nem tartá méltónak megtanulni.

A vendégművészt már kiválóan szép alakja, csinos costümjei is kellemesen, mondhatni a veszedelmességig kellemesen ható alakká teszik. E mellé járul férfiasan csengő érczes hangja, szabályos és igazán magyar hangulysága; de legkivált azon ifjúi tűz és érző erre növekedő lélektani tanulmány, mely előtűnik, kik őt ritkábban látjuk, jobban feltűnik, mint a folyóvíz szemlélő fővárosiak előtt.

Talán mi is elmondhatnók itt szertelenül komoly műbírói arccal, hogy hangját, kitéréseit, bevét kisse mérsékelje: ha kedvtünk lenne a 20—

30 éves színészen 50 évest keresni: e helyett inkább azon jótékony hatásnak öltünk, melyet a magyar színművészet ezen újból feltámadt nemes alakja lángoló tűzzel, meggyerő modorával; színészekre úgy, mint közönségre, színpadon mint színpadon kívül gyakorol, s midőn utjára koszorukat s a színi dicsőség minden eredményét kívánjuk, azt hiszszük, meg lesz elégedve, ha vándor utjain e hazában mindenhol azon szíves és lelkesedő fogadtatással találkozunk, minőben e sokat szenvedett helyeken részesült.

r. l.

## Hazai intézetek

**Értesítés az erdélyi lótenyésztőkhez:** A m. belügyministeriumnak és főhadparancsnokságnak 6122/353 1860. A. szám alatt kelt intézkénye által közzétett legfelsőbb rendelet szerint, az 1860-dik évtől hat egymás után következő évre utaltványozott lóversenyi két császárdíjon kívül, a lótenyésztés emelése és javítása Kolozsvárt évenként még 100 arany levet kiosztandó, s ez összegnek díjakra leendő felosztása, kifizetése, odaátelése és kiadása az erdélyi lótenyésztő és versenyegylet levén bízva: ezenel közzhírré tétetik, hogy ezen folyó 1865-dik évre eső 100 aranyból következő díjak tüzetek ki, s fognak folyó évi szeptember 24-én Kolozsvárt kiosztatni:

I. Négy, öt, hat vagy hét éves anyakanczákra, sikerült szopós csikóval, ha jól vannak ápolva, egészségesek és erőteljesek, s jó tenyészkancza tulajdonaival tölnek ki, három jutalomdíj, u. m. az elsőre 12 darab cs. arany, a másodikra 8 darab arany, s a harmadikra 5 darab arany.

II. Három éves kanczákra, melyek kifizető tenyészképeséget ígérnek, s bámba lett fogatásuk miatt láthatólag megromolva nincsenek, szintén három jutalomdíj, u. m. az elsőre 12 darab arany, a másodikra 8 darab arany, s a harmadikra 5 darab arany.

III. Két éves kanczacsikókra három díj, u. m. az elsőre 12 darab arany, a másodikra 8 darab arany, s a harmadikra 5 darab arany.

IV. Egy éves kanczacsikókra szintén három díj, u. m. az elsőre 12 darab arany, a másodikra 8 darab arany, s a harmadikra 5 darab arany; összesen tizenkét díj: 100 darab cs. aranyban.

A tenyésztési jutalomdíjakért pályázó kanczák tulajdonosai közzégi előljáró bizonyítványával tartoznak azt bebizonyítani, hogy a csikóstól elővezetett anyakancza még a csikó születése előtt tulajdonuk volt, hasonlóan az elővezetett kancza csikó tulajdonosa is, hogy az egy annak eltelése idején birtokában volt anyától elletett, és általa neveltetett fel.

A fenebbi tenyésztési jutalomdíjakra pályázni kívánók oda utasítottak, hogy kiállítandó lóvalkal folyó évi szeptember 23-án délelőtti 10 órakor az

ugynevezett városi lóiskolában a lóvásárlár mellett jelenjenek meg. A jutalmak odaátelése és kiosztása történi folyó évi szeptember 24-én ugyanott az a végre kinevezett bizottság által, megjegyeztetvén, miként ezen díjakban csak is a kisebb lótenyésztők részesülhetnek, a ménes tartók dicséretes megemlítésnél egyebet nem nyerhetnek.

Az odaátelt tenyésztési jutalomdíjak a jutalmazott állatok tulajdonosainak az egész bizottság s valamennyi pályázó jelenlétében azonnal készpénzben fognak nyugtatvány mellett kifizetett, és épp úgy fognak azon tenyésztők nevei is felolvasatni, kik jutalomramelőt kanczákat hoztak a pályátérre, de a jutalomdíjak elégtelensége miatt azokban nem részesülhettek. A díjosztás eredménye, mint szintén a pályázó állatok száma, a hírlapok útján közzé fog tétetni.

Kolozsvárt, július 25-dikén 1865.

Az erdélyi lótenyésztő és versenyegylet igazgatósága.

## Különfélék.

\*(Necrolog.) Dobrai Borbála maga s még neveletlen gyermekei: Mari, Gabriela és Károly nevében a legmélyebb fájdalommal tudatja szerettet férjének, a gond s és gyöngéd családyának Wittich Józsefnek folyó hó 28-án délután 1 órakor életének munkabíró delében, alig 42 éves korában szélhűdés következtében történt szomorú halálát. A támaszától megfosztott családnak nem kis vigasztalására szolgál, hogy fájdalom sokak fájdalommal találkozik, könnyű közé sokak könnyű önlének, kik a boldogultot, mint hi honpolgár, mint a szeplőtlen becsületesség és ritka jellem kiváló bajnokához öszinte vonszalom- és szeretettel ragaszkodtak.

Hült tetemei folyó hó 30-án délután 3 órakor fognak Szent-Miklós utcai szállásáról az örök nyugalom helyére a helybeli r. katolikusok sir kertjébe kísértetni; lelkeért pedig az engesztelő áldozat ugyan folyó hó 31-én reggeli 10 órakor fog a piaci nagy tempomban az egek urának bemutatni. Béke kisenvedt porára!

\*\* A most készülő színházunk homlokára a következő felirat lesz: „A magyar színművészetnek a nemzet”, alatta pedig az 1813 és 1865-dik évszámok. Az első színházunk építése, az utolsó javítása évszámát jelöli.

\*\* A napokban alkalmunk volt hallgatni nekünk is a Frölich vonóhangszer négyes társulat működését. Ha nem is osztjuk éppen némelyek elragadtatását, annyit azonban okvetlen megadhatunk Weisz Arminné asszonynak, hogy csinosan hegedül. Játékában nem találunk ugyan „bámulatos erőt”; de technikai könnyűségét nem lehet elvitatni, — egy szóval valamivel jobb bor mellett, mint a minőt a reunit rendező vendégfő pinczéjében

## TÁRCZA.

### A marburgi magyar stipendiumok.

(Folytatás.)

Mikor és hogyan jutottak e stipendiumok a m. vásárhelyi ref. főtanoda t. előljáróságának kizárólagos rendelkezése alá?

A dolog lényegét vévén tekintetbe, e kérdés az első mellett csak másodrendű helyet foglalhat el ugyan, de történeti szempontból sokkal érdekesebb, semhogy tisztába hozása iránt hason mérvű fáradságokat ki ne érdemelne. Haljuk tehát, miként beszélnek tovább az okmányok?

Első helyen mindjárt fölemlítjük ama levelet, melyet az egyetem 1736-ban a m. vásárhelyi ref. főtanoda t. előljáróságához intéz, s mely a maga nemében fenmaradt okmányaink legbecsesbike gyantát is tekinthető.

Czimzet:

„Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Dno. Adamo Comiti de Bethlen, Sacrae Caesaris Regiaeque catholicae Majestatis in Principatu Transylvaniae Tabulae Judicariae Assessor, Inclyti Comitatus Albensis Comiti Supremo, nec non Ecclesiae Collgr. in Transylvania ref. Curatori Supremo, Domino nobis etc.

B. Szent-Miklós.

„Illustrissimo Domino Dno. Johanni Lázár, Libero Baroni de Gyalakua, Sacrae Caesaris Regiaeque cath. Majestatis in Principatu Transylvaniae Tabulae Judicariae Assessor, Illustris Scholae S. P. M. Vásárhelyensis Curatori Supremo.

Gyalakuta.

„Spectabili ac Genorissimo viro, Domino Josepho Szilágyi de Ákosfalva, Illustris Scholae S. P. M. Vásárhelyensis Altero Curatori.

Ákosfalva.”

A levél belrészét gyorsabb áttekinthetőség okáért anyanyelvünkre mutatom be.

„Az erdélyi ref. egyházak és iskolák nagyméltóságú, nemes, nagyiszteletű, jeles és tudós férfainak, illetőleg a Szarospatak m. vásárhelyi nemes ref. iskola főgondnokainak, nem ki önben ugyan e nemes ref. iskola hit- és bölcsészeti nagynevű tanárainak is teljes üdvözlétet nyilváníja

a marburgi egyetem prorectora, procancellára s teljes tanácsa.

„Hiven fogtak még emlékezni arra, hogy mily kész és szíves akarattal voltak azok irányában, kiket ref. anyaszentegyházatok hitván s más nemesebb tudományokbani gyarapodás végett, saját érdekében, már néhány év óta, folytonosan küld fel ide. Valóban atyai indulattal fogadtuk őket, s nem csak táplálékukról gondoskodtunk, hanem ezek kivül évenként 50 tallérrel is segélyeztük. És pedig a szabad asztal mellé már régebb csatoltuk amaz adományt,”) úgy, hogy nemcsak a most ideérkezett Décsi Sámuel és Técsi Sámuel láthatuk el tisztességesen, hanem azoknak elődei, Esztergami Zeigmond és Paksai András is, már jóval ezelőtt, saját költségünkre tartottuk ki. Azonban nagyméltóságú férfiak, nemes és nagy tisztelt urak! mivel a stipendiatások vagyonát számháza vévén, a legviágosabban kiderül az, hogy a magyarbani reformált anyaszentegyház iránti ezen kedveskedésünket a kimerült, hogy ne mondjuk eladósodott, pénztárral összhangzásba hozni tovább nem lehet, sőt, mivel épp ezen jó hajlamunknál fogva, kénszerülve vagyunk a legméltóbban attól tartani, ha csak kiadásainkat valahára egy nem mérésékeltük, hogy az eddig rakott adósság törlesztésével stipendiatásaink pénztárát valamennyiben belyrehozzuk: e levelünkkel, bár nem örömet, tudósotokra juttatni tartozunk, hogy azon alumnusokat, kik jelenleg nálunk vannak s teljes becsütségüket kiérdemlik, az ők itteni két évi idényőgik táplálni fogjuk ugyan, s az évenkénti pénz-adományban is részesítendjük; de a mi az ide küldendő új alumnusokat illeti, azoknak visszamarasztatását nagyon kérjük, mert azok, mivel a kimerült pénztár miatt őket táplálunk nem lehet, csak hasztalan utat, fáradságot és költséget vállalnunk. Micsodáztal, hogy minő legjobb indulattal vagyunk irányatokban s egyházaitokban, arra nézve kijelentjük ugyan e sorinkban, miszerint a ti és a tieitek iránti tisztelő szeretetünknek fogva, mibelyt pénztárunk az adósságtól megszabadult, mint szintén az időknek ama körülményeit is tekintetbe véve, hogy alumnusaitokat pénztárunk kára nélkül táplálhassunk megint: azt nemcsak a mi fiainknak”) adandjuk tudni, de ugyanakkor kérni fognak titeket is, hogy küldjétek fel hozzánk azon alumnusaitokat, kik vallásosságuk, szerénységük és szorgalmuk által mind a mieinknek példányképp szolgálhatnak, mind pedig

\*) Az 50 tallér.

\*) Ugy látszik, hogy a bennezzültek segélyezése is megadott volt.

alapos és keresztyéni tudományokkal egyházaitoknak egykor hasznára válódnak. Mi, valamint csak kénszerülésgből írjuk ezeket, egy egyházaitokat és titeket, a mennyire szívünk mélyéből telhetik, Isten kegyelme és hatalmas védelmére ajánlunk.

1736. nov. 10. A marburgi egyetem Prorectora, Decanai, vizgáló tanárai és az Ephorus.

Ime, t. olvasó, az 1728-nál kezdődő okmányhözagnak e sorok vetnek határt 1736-ban. Becses tartalmukért, egy történetünk, miként az érdekekre való tekintetből, szükségesnek tartam azoknak teljes ismertetését. Önként értetődik, hogy én csak az impurummal rendelkezhetem, de parányi okunk sincs kételkedni a felett, hogy attól lényegileg kiüzbözött volna a tulajdonképi levél, melynek illető helyére szükségképp el kellett küldetnie. E meggyőződéstől vezettetve, vegyük fel hát újra nyomozásunk fonálát.

Az előttünk fekvő okmányból világos egyfelől az, hogy az első kérdésre fennebb adott feleletünk annak szellemével teljesen összhangzó”), s kelleme utólag gyánánt csak azon észrevételt kell abból hozzá csatolnunk, miszerint az évenkénti pénz-adomány ekkor már 50 tallérta rugott, növekedett tehát 10 zel. Ugy szintén világos másfelől az is, hogy az egyetem és ref. főtanodánk közti ösmerevis viszony az 1736-dik évben már ki volt fejlődve, s hogy annak legelső gyümölcseit Esztergami és Paksai elődeim élvezték. Nem találván pedig világos feleletet arra, hogy ez összeköttetés határozottan melyik évben jött létre, miként hasonló esetekben szokás, kísértük meg történetünk egy pár illető részletének összehasonlító felvétele által, arra nézve a legelfogadhatóbb valószínűséget kikövetkeztetni.

Esztergami és Paksiról pár hivatalos sorban följegyezve találjuk, hogy ők 1735-ig itteni javadalmakat élveztek, akkor pedig hazatartak. Miután a jogelvezés két évig tarthat, föltehetjük, miszerint ők 1733-ban jöttek ide. Elgondolva pedig másfelől azt, hogy a fennebb bemutatott 1728-ban mind a két hely be volt töltve, és pedig úgy, hogy az egyik 1729, a másik ellenben 1730 előtt aligha megüresült volna: méltán véljük, hogy az három (1730—33) év alatt érte a maros-vásárhelyi ref. főtanoda növendékeit szép szerencsájuk. 1670—1730-ig Károly uralkodván, 1730-tól pedig 1751-ig fia I. Friderik”), világos: hogy történetünk ez

utóbbi alatt lepett új stadiumba. Részméről azonban hajlandó vagyok, legalább annak előzményeiből, vajmi keveset Károlynak is tulajdonítani, kit a fennebb említett családi viszony aligha nem melegebben fűzött Erdélyhez, mint utódát. Nem különben, a már létező viszony történetében is két időszakast különböztethetünk meg. Ezek szerint ref. főtanodánk jogosultsága a kezdet néhány évében csak tulajomó lehetett más erdélyi hasonló testületekkel felett, s valószínűleg egy egy évtized múlva, a Técsi Sámuel ottani tanár közbejárása folytán, jutott csak a kizárólagos jog élvezésébe. Támogatja okoskodásunkat a magyarbani Técsi József helyből, 1746-ban egyetemi tanácsunkhoz intézett folyamodványának bevezetése: „.....Az erdélyi nemes consistorium, mihelyt jó indulatú leveletöket vette. elhatározza, hogy ezen javadalmat a maros-vásárhelyi collegiumnak designálja, részint azért, mert a többi collegiumok bizonyos hollandi javadalmakban részesülnek, részint pedig azért, mert egykori fiatok, \*) a jeles Técsi Sámuel, saját gyermeke \*) részére kéré azokat. Kik közül itt van most Viski Pál, az én utódsam. ...”)

Técsi Sámuellel, mint 1736-ban Maros-Vásárhelyről idejött tanulóval, ismerkedünk meg fennebb az egyetemi hatóság levelében. Miután pedig kétségbe vonhatlan az, hogy az ő kijövelekor a kérdéses viszony már fenállott, a kövétel időzet, annak létrehozásában neki mégis szerepet juttatván, világos: miszerint, vagy helyesnek ítélték fennebbi okoskodásunkat, vagy ellenesben azt kell fölvennünk, hogy T. S. már kijövele előtt fungens tanár volt. Ezek alapján egy harmadik eshetőségre legkevesebb kilátás, teljes fényt deríthetne pedig az egész dologra ref. főtanodánk boldog emléktől tanárainak története. De bármelyik esetben is a Técsi József idézett sorairak megmarad ama nagy becsé, miszerint azok történetünk erdélyi alakulása felől szépen tájékoznak.

A fenmaradt adatokhoz képest ezenel a 2-ik kérdésre adható feleletet is összeállítottunk kell nyilvánítunk. (Vége következik.)

\*) Tanítványotok.

\*) Tanítványai

\*) Az erre következő sorokban kérelmezni folyamodó a még kevés időre visszamaradt 2-dik m. vásárhelyi helyét, mit ennek kijövetelég meg is nyer.

\*) L. különösen a levél bevezetését és zárlatát.

\*) Ki egyezsamerind svéd király is volt.



lehet kapni — jól lehet e kis társulat működése mellett mulatni. Kétszeri állépteket szép számú közönség hallgatta meg a „Diána fürdő” kertjében.

\* Szamosújvárt közelebből nagy csapás érte. Egyik főutcájában tűz ütött ki, kilencz nagy házat emésztett fel. A tűz okát ügyetlenségnek mondják. Részletesebb tudósítást levelezőnkől várunk.

\* A közelebbi szamosújvári égéssel a Magyar első általános biztosító társulatot 15,000 forint van érdekelve.

\* Megjelent a beküldött szerkesztőségünkhez a Balázs Sándor által szerkesztett „Bojtorján” című élelmezési lap. Az ügyesen összeállított lap hét sikerült fámetszetet hoz. A szövegben mindenütt ráismerünk a szerkesztő eleven tollára, mely régen hivatva lett volna már egy élelmezési lap megindítására. A „Bolond Miska” és „Üstökös” mellett egy egész légio dől ki a sorból, a „Bojtorján”, biztosan merjük állítani, méltó társa lesz élő társainak. Óhajjuk, hogy minden háza oda ragadjon a „Bojtorján”, a hová mutatvány-száma eljut. Előfizetési ára egy egész évre csak 6 frt, de költsébe elő lehet fizetni egy félévre is 3 forinttal, augusztus-septemberre 1 forinttal. „De hát mit tegyünk mi magyarok a viszonyok ilyen állásában” — kérdi a „Bojtorján” szerkesztője — mire a kiadó ur rettentő hidegvérrel így válaszol: „Valóban uraim nincs más kivezető út, mint a legkisebb habozás nélkül előfizetni a „Bojtorján”-ra! Ha valami, csak ez segíthet!”

\* A várt amnestiát illetően írják egy lengyel lapnak, hogy Belcredi a sajtóperek és a lengyel külkezelés támogatása folytán elítéltek megkegyelmezése mellett nyilatkozott, s hogy a korona is hajlandó az amnestiára, úgy hogy ez az új miniszterium hivatalba lépése alkalmával azonnal ki fogja hirdetni.

\* Liszt Ferenc Párisban időzik, hová anyja látogatására ment, s augusztus hó első napjaiban érkezik Pestre. Az ünnepélyek után ismét visszatér Rómába, hogy a pápa által neki felajánlott karigazgatói állomást a szent Péter egyházban elfoglalja. Liszt eddigelé csakis a kisebb egyházi rendek fővételében részesült, s a tulajdonképeni egyházi vagyis a papi kenetet nem is szándékozik fölvenni.

\* (Napoleon halála.) III. Napoleon császár augusztus 15-én fog meghalni. Ez a legújabb hír Rómában, s ha nem is hiszik, de terjesztik mindenfelé. Mint a „Czas”-nak onnét f. hó 17-én írják, egy belga pap érkezett Rómába, s azt beszélt, hogy egy szintén pap barátjának jelensége volt. Az utcán találkozott egy nővel, ki midőn őt szomorúnak látta, azt jövedőlte neki, hogy szomorúsága nem sokára öröme fog változni, miután az európai forradalom főnöke aug. 15-én bucsút vesz az árnyékvilágból. Annak bizonyítékaként, hogy igazat beszél, még azt jövedőlte a papnak, hogy másnap szintén meg fog baloi. A pap másnap csakugyan meg is halt, mire barátja két tanuval rögtön Rómába sietett, hogy tudtul adják Napoleon közeli végét. A francia rendőrség el akarta fogatni, de a római conservatívek pártfogásuk alá vették.

\* Sátor-Alja-Ujhelyben a múlt szombat egy tiszta kereszturi lakos a városban kereszttel utazván, egy bolt előtt megállt, hogy abban egyet-mást vásároljon, míg körülbelül 16—17 éves leányát örzőül kint a kocsi bagyja. Erre egy iparlovag hirtelen a kocsi pata, a gyeplőt és ostort kezébe ragadja, s a lovakat megcsapdosván, nyilekkel rohan a városból kifelé. A kocsi több leányzó azonban csakhamar felismervén helyzetének kellemtelen voltát, a város utcáin végig szüntelen segítség után kiáltott, mire a rendőrség a jómódúat rögtön üzőbe vette és sikerült is neki azt a városon kívül utolérni és az ottani hatóságoknak átsegíteni, hol megérdemelt büntetésnek néz eléje.

\* Trepcó Gerencz krakkói festész e napokban ment a Krakkó melletti Kreszowicera, hogy ottani parasztagadót learszkepezzen. Az illető 100 éves s Kosciuszko alatt szolgált. Talán a legutolsó kaszás a nagy lengyel hős csapatjából.

\* Dr. Banchet a francia tudományos akademiának értekezést olvasott fel 3 különös lethargicus álom-esetről. Ily eset a többi között most egy 24 éves nő történet meg, ki 18 éves korában 40 napon át, 20 éves korában, a mézes betek alatt 50 napon át aludt, s végre oly lethargicus alomba merült, mely majdnem egy éven át tartott, 1862-d ki busvét vasárnapjától 1863-iki mártusig. Ez idő alatt egy fogát kellett kibuzatni, hogy tejet s levest lebeszen szájába csepegtetni. Ez volt egyetlen tápláléka. Az egész hosszú idő alatt mozdulatlan, érzéketlen volt, összes izmai összezsugorodva. Ütetre lassú, lehellete alig észrevehető. Éppen nem soványult meg s arcának színe folytonosan élénk s egészséges maradt. A másik két eset ehhez tökéletesen hasonló volt.

\* Grant tábornok múlt hó 15-én az „Union Hall”-t látogatta meg Chicagóban, hol azonnal temérdek fiatal nő vité körül. Livermore asszony így szól hozzá: „Tábornok ur, e leányok nagyon szeretnék önt megcsókolni, de nem merik!” „Hogyan; — szól a lovagias tábornok, — ha meg akarnak csókolni, miért nem teszik meg? Ugy sem kap'am még ily ajánlatot, mióta itt vagyok!” S erre néhány száz nő borult a tábornok nyakába s a csókknak nem volt hossza-vége.

\* Dr. Czapkay hazánkba, ki Amerikában telepedett le, rövid idő óta Pesten időzik, s innen az amerikai kormány megbízásából közelebb félhivatalos minőségben a dunai tartományokba utazik kereskedelmi ügyekben. Czapkay ur több nevezetes dolgot hozott magával Californiából, így egy darab tömör aranyat, mely 5 fontot nyom. Egy darab nagy értékű jegesedett aranyt és több japáni érmet hazánkba a nemz. muzeumnak szándékozik ajándékozni.

\* A 4 balára ítélt kivégeztetése Wahingtonban e hó 7-én délen egy s ugyanazon pillanatban ment végbe. A kivégeztetés nem történt nyilvánosan, s csak azok bocsáttak be, kiknek Hancock vezérőrnagyot belépti jegyűk volt, ugy, hogy a hivatalnokok és lelkészek kivül körülbelül csak 200 néző volt jelen. A délelőttön át Surratt asszony és Harold rokonainak megengedtetett a bejelenet; különben a börtönbe csak az örök és lelkészek engedtetek be. Kevésbé egy óra után megnyitott a börtön és Surratt asszony lépett ki két tiszttel kísérvé, őt követték Atzeroth, Harold és Payne, egy-egy örök és lelkész kíséretében. Az elítéltek leültettek, s ezután Hartrant vezérőrnagy felolvasta a hadügyminiszterium által helyben hagyott halálós ítéletet. A lelkészek erre az elítéltekkel imádkoztak, kik végül Hartrant tábornoknak s a tiszteknek, kikre őriztetésük bízva volt, a tapasztalt szelíd bánásmódot köszönetüket fejezték ki. Payne és különösen Harold igen megbotoltnak látszott a lelkészek ítései s imái által. Kezeiket hátra kötötték, lábukat befektették s fejükre fehér sapkát tettek. A mint a kötél a nyakon meg volt erősítve, a deszka, melyen az elítéltek álltak, elvonatott s azok most több lányai magasra lebegtek a levegőben. Paynek és Surratt asszonynak alig mozdult meg egy izma, Atzeroth néhányszor vonaglott s Harold még néhány másodpercig érzéssel látszott birni. Atzeroth a deszkán állva, így kiáltott fel: „Uram, éljete! boldogul! Vigyázzanak!” — S később: „Adieu uraim, kik itt előttem állnak!” — A boltetemeteket kis idő múlva levették, s a készen álló koporsókba tették el.

\* Páris német köreiből néhány nap óta egy fiatal ember tragikus halála feltűntet. E fiatal ember, — nevét s tulajdonképeni származását nem tudják pontosan — rövid idő óta egy más, idős német, T. ur szolgálatában állt. Néhány hóval azelőtt T. fiatal szép nevével falura utazott, s komorán kívül csak e fiatal embert vitte magával, ki R. Jénőnek nevezte magát, s mint inas volt nála. A 19 éves fiatal ember, ki igen jó modorra birt, s igen válogatottan szokott beszélni, teendőit rendkívül buzgalommal és pontossággal végezte. De e mellett folytonosan oly levert és szomorú volt, hogy az általánosán feltűnt. Ha szomorúságának oka felől kérdezték, sohasem akart feleletet adni. Múlt hó közepén T. asszony R-t bonyodalmas ügygyel bízta meg, melyben az nagy ügyességgel járt el. A hölgy azt kérdezte tőle, hogy mit kíván jutalmul. Azt felelte, hogy semmit sem. R. asszony aztán szemrehányást tett neki melabúságért, s tudni akarta, hogy mi ennek oka, hozzátéve, ha pénzáldozatokról volna szó, szívesen nyújtana segédkezet. R. könyekig megindult, de nem vallott, csak azt mondta, hogy másnap reggel majd mindent megtudnak. S másnap reggel R-t szobájában felakasztva találták. Egy asztalán urához intézett levelet hagyott hátra, mely így hangzik: „Sokszor kérdezte tőlem komorságom okát. Most elbeszéltem. Ön azért nem fog megharagudni, hisz mindent megtettem, mit ember tehet, feláldoztam életemet Ön, ki oly jó, inkább sajnálni fog. Szerettem ön nejét. Hogy mindig láthassam, hogy közelebb lehessen hozzá, az ön szolgálatába léptem. Minthogy azonban tudom, hogy szerencsétlen szenvedélyem oda ragadhatna, hogy megtagadjam az iránta viseltetni köteles tiszteletet, s talán merényletet is követhetnék el, többre becsültem a halált. Elsajátítottam T. asszony arcképét. Kegyelemül azt kérem, hogy vele temessenek el.” — A szerencsétlen T. asszony egy zsebkendőjére akasztá fel magát, szorosan összeronított kezében a hölgy arcképét tartá. Ezzel temették el.

— V. Közleménye azon kegyadományoknak, melyek a beszercei ev. ref. templom építésére segélyezésére tettek: mlt. Cserényi Dániel ur 10 fr, a m.-vásárhelyi ns asztalos czéh 10 fr, Szőlősi Sámuel ur M.-Vásárhelyről 5 fr, tks. Pattantyus Jakab ur Árkaján 10 forint, t. cz. Lázár D né és Ince Károly ur Bukarestből egy darab napoleon-dó, a székes-fehérvári ns takarékpénztári igazgatóság 50 fr, tks Tompa Imre ur Kolozsvárt 2 fr, tks Tompa Károly ur Kolozsvárt 1 fr, tks Lugosi József ur Kolozsvárt 1 fr, tks Bányai Vitalis ur Kolozsvárt 2 fr, tks Balog József ur Szent-Andrásról 5 fr, a m.-vásárhelyi ns szabó czéh 2 fr, a marosvásárhelyi ns méráros czéh 5 fr, báró Podmaniczki Frigyes ur Aszódrol 5 fr, ns Nagy-Bánya sz. k. városa 10 forintot o. é., mely kegyadományokért az egyház nevében hálás köszönetet nyilvánít.

Besztercezen, 1865 július 23-án.

Borosnyai Pál  
gondnok.

## Politikai hírek.

Austria. Bécs, jul. 28. Biztos hallomás szerint Schmerling a legfőbb törvényszék elnökévé nevezetett ki, Belcredi gróf pedig az államminis-

terséggel, egyszersmind a ministertanács elnökségével és a rendőrmintesterség kezelésével bízott meg; Larisch gr. pénzügyministerré; Komers, a krakói főtörvényszék elnöke, igazságügyministerré nevezetett ki. — Mecséry, Lasser, Plener, Kalchberg és Reichenstein báró alkanczellár nyugalmaztattak. Az elsőbbségre nézve fentartatván a további alkalmaztatás. Haller gróf lovassági tábornok erdélyi kanczellárra nevezetett ki; a tengerészeti ministertum feloszlatott. Burger és Hein disponibilitásba helyeztetek.

Francoziaország. Páris, jul. 24. A francia és angol hadi hajórajok kölcsönös látogatásai a „France” felfogása szerint, újabb bizonyítékai a két nemzet rokonérmének, a mely mindkét fél érdekeinek is teljesen megfelel; innen magyarázható — mond a „France” — az is, hogy az angol hajóraj tisztjei több ízben kinyilatkoztatták a francia tengerész-tisztek előtt, hogy kíváncsok lenné a két nemzet egyesülése. Az egymás irányában rendszeres bizalmatlankodás ideje már lejárt; Angol s Francoziaország kikötői nyitva állanak a barátságos hajóhadak számára, s szabad bepillantást engednek tengerészeti erőbeli kincseikbe. És valóban tökéletesen igazolnak látszik azon nézet, miszerint ezen egymáshoz közeledés fontos politikai ténynek tekinthető. Az Angol- és Francoziaország közti barátságos egyetértés ezen legújabb megpecsételése a világkébe újabb biztosítékának tekinthető, a mely egyébiránt semmi jelentékenyebb kérdés által nincs is jelenleg fenyegetve.

Olaszország. Róma, jul. 23. A „Monde” egyik római közleményében azon kérdést fejtegeti, miképen viseljük magukat a katolikusok a közelebbi olasz parlamenti választások alkalmával. „Általánosán elterjedt nézet”, mondja a „Monde”, „hogy a volt sardiniai királyságban és Lombardiában, mely szabályszerű szerződés által engedtetett át a sardiniai királynak, — a katolikusok legkisebb kétség nélkül vehetnek részt a választásokban. Azonban a többi tartományokban bonyolódott a kérdés, s a hely, körülmények és személyek szerint kell a megkülönböztetést tenni. A kérdés fontos, és nem merészeljük megoldani akarni. Csak azt jegyezzük meg, hogy nem arról van szó, miszerint piemonti vagy lombardiai, hanem hogy olasz parlament választassék. S így, ugy látszik, hogy a kérdés ugyanaz Piemontra és Lombardiára, mint a többi olasz tartományok nézve. Azonban a sardiniai államok és Lombardia épp ugy nem tekinthetik Victor Emanuelt az olasz királyság legitim uralkodójának, mint a toscánaiak, modenaiak, pármiaiak és nápolyiak vagy a pápai tartományok lakói. A választások alkalmával beadott szavazat vagy magában foglalja az elismerést, vagy nem. Ha magában foglalja, egy e szavazat épp oly törvénytelen Piemontban vagy Lombardiában, mint a többi tartományokban; ha pedig nem, ugy mindenütt meg van engedve. — Nekünk ugy látszik, hogy semmikép sem foglalja magában, és hogy Olaszország jelen körülményei között a katolikusok mindenütt részt vehetnek a választásokban. Azt hisszük, hogy a választó, midőn választ a választott, midőn megválasztatását elfogadja, nem bocsátkoznak abba, hogy a jelen viszonyokat ismerjék el, s hogy megtartsák teljes szabadságukat, miszerint erejükhez mérve szerezenek érvényt a jognak és igazságnak. Annyi mindenestre bizonyos, hogy a szent szék az ez ügyben hozza intézett kérdésekre nem akart határozott feleletet adni.”

Németország. Frankfurt, jul. 27. A mai szövetségi indítvány lényege következő: Kérdeztessenek meg a szövetségesek, miben egyeztek meg a hercegségek ügyének végeleges megoldását illetőleg, s mily eljárást szándékoznak követni; hajlandók-e szabad választásokból eredő országos képviselőlet egybehívására és mikor? Ehhez felszólítás járul, hogy a szövetségesek Schleswignek a Bundba leendő felvétele érdekében működjenek; továbbá a szövetség lemondása a végrehajtási költségek megtérítéséről, elloeben annak részvétele a szövetségeseknek fizetendő hadikárpótlásban, mihielyt a Bund által april 6-án kimondott várakozások teljesülést érnek.

Berlin, jul. 26. (Este.) A regensburgi ministertanács felett a „Prov. Cor.” következőleg ír: A hgségi viszonyok megoldását illetőleg az Austriával folytatott újabb tárgyalások nem vezettek a végleges kiegyezkedés alapföltételeinek meghatározására. Augustenburg hgsék az országos kormány részéről túrt fölléptésként, az augustenburgi párt oly módon fejlődött ki, mely Austria és Poroszország kétségbevehetlen felsőbbbségi jogaival, valamint a hercegségekben érvényben fenálló törvényekkel meg nem egyeztethető. Poroszország mindenekelőtt szükségesnek tartja, hogy a megoldás további fontolgatása előtt, először is a jogi s törvényes állapot állíttassék vissza a hercegségekben. Feltehető, miszerint erre nézve a további eszközök s utak Regensburgban fognak megállapíttatni.

Hamburg, jul. 26. Husumban véres összeütközések történtek az osztrákok s porosz tengerészeti katonák közt; a poroszoknak megtiltott a partraszállás. Az „Elberfelder Ztg” berlin levelezője jelenti, hogy a hgségek kérdésében porosz sürgöny küldetett Bécsbe. Ennek következtében Regensburgban ministertanács tartatott. Austria válassza homályos és kitérő. Poroszország önállóság fog a hgségekben eljárni.

Lengyelország. Varsó, jul. 23. A királyság reorganizációjára vonatkozó tervezet, melyet Milintin készített, a következő pontokból áll: 1. A királyság pénzügyeinek rendezése a császársághoz való viszonyokat illetőleg. E részben megjegyzendő, hogy meg fognak szüntettni az oly bonificatiók, melyeket a lengyel királyság pénztárába eddig azért fizettek, mivel a vám-batárok kiterjesztettek, így a sóra s dohányra vonatkozólag, melyek a királyságban a fiseus monopóliumát képezik. 2. A királyság felosztása 8 kormányzóságra, melyek mindegyike 10—10 kerületből fog állani. Ezzel a közigazgatás decentralisációjára van tervben. 3. A reorganizáló bizottmány, mely már most is létezik, lényeges változtatásoknak lesz alávetendő, ugy a személyeket, mint az ügyrendet illetőleg. 4. Az új közigazgatási gépezet összeállítása, hogy az legott a badiállapot megszüntetése után az egész királyságban megkezdhesse működését.

Spanyolország. Madrid, jul. 26. Az ultramontan ellenzék erősödik; a királynő gyóntatója, Claret érsek Cataloniába utazott, nyilatkozatot küldvén a „Regeneration”-hoz, melyben kijelenti, hogy később ezerszer kitépetni nyelvét, mintsem helyesnek mondja a mostani kormány programját, vagy is az oktatási és sajtószabadságot, a zárdajavak világiatását és Olaszország elismerését. A toledói érsek is elutazott Barcelonába. — A valenciai és arragoniai hercegségekben lázító kiáltványok terjesztetnek. — Felső-Arragoniából három követ utazott Velenczébe, Don Juan trónkövetelővel egyezkedni — Nocedal és Aparici ultramontan ellenzékies beszédek a templomokban árultatnak. A progressisták pártja meghasonlott; polgárháború kitörésétől lehet tartani. Eugenia császárné megírta a királynőnek, hogy a császár sept. 4-dike előtt nem lehet Biaritzban jelen. Ulloa szombaton utazik el Olaszországba.

Ujabb. A „Debatte” értesülése szerint a közelebbi héten meg fognak tétetni a szükséges intézkedések a magyar országgyűlés összehívására iránt. E sokat emlegetett hír talán valahára valósulni fog.

Bécs, jul. 29. A mai „Wiener Ztg.” tizenhat császári kéziratot tesz közzé július 27-ről. Schmerling, Mecséry, Plener, Lasser, és Hein, minisiteri állásuktól saját kérelmök-re s hű és buzgó szolgálataik elismerése mellett fölmentettek. — Schmerling a legfőbb törvényszék elnökének, Belcredi államminis-ternek nevezetett ki, s valamennyi nem a magyar koronához tartozó ország teljes politikai igazgatásának vezetésével bízott meg, ugyan őreá ruháztatván a ministertanácsban való elnöklés s a rendőrmintestertum ideiglenes vezetése. Komers igazságügy-, gróf Larisch pénzügyministerré lön kinevezve. — Lasser, Reichenstein (erdélyi alkanczellár) és Kalchberg állandóan nyugalmaztattak. Az utóbbinak a Ferencz József-rend nagy keresztje adományoztatott. Plener a további alkalmazás főtartása mellett ideiglenesen nyugalmaztatott. Mecséry, Hein és Burger rendelkezési állapotba helyeztetek.

A tengerészeti ministertum feloszlatott, s a tengerészeti hadügy a hadügyminiszterium alá adatott. Mensdorff a ministertanácsi elnökléstől, saját kérelmére, de őt megillető első minisiter rangjának megtartása mellett fölmentetett. A pénzügyminisiteri helyettes, Holzgethan államtanácsossá nevezetett ki.

— Francia lapok írják, miképp III. Napoleon nem helyeselt Bismark külpolitikáját, miután az a császár elvét, tudniillik a népek önhatározási jogát mintegy arcúl csapja. — belül pedig az egyik szabadságot a másik után elnyomja.

— A „Conte Cavour” írja: A pápa elfogadja az olasz helyőrséget, a nélkül, hogy e pont utódaira nézve kötelező volna. Az olasz kormány mindazon kötelezettségeket elvállalja, melyeknek Francoziaország eddig a római kormány irányában alávettette magát.

— Amerikában bizonyosnak tartják, hogy Jefferson Dawis mint Lincoln Ábrahám meggyilkoltatásának bünrészese az e célra kinevezett katonai törvényszék által el fog ítéltetni. A kormány nézetében történt eme fordulat indoka, új terhelt adatok állítólagos felfedezése, melyek Dawis-nak Floridában megtalált írományai között voltak.

— Párisban állítják, hogy Mexikóból kedvezőtlen hírek érkeztek. Mondják, miképp a texasi unio-sereg át akar lépni a határon, mert a separatisták a mexikói császári seregben szolgálatot vállaltak.

## Távirati tudósítás a bécsi börzéről.

Július 31-én: 5% Nemzeti kölcsön 100 frt 74.60. — 5% Metalliques 100 frt 69.55. — Bank-részvény 793. — Hitelintézeti részvény 200 forint 176.50. — London 10 ft st. 100 frt 23 1/2 kr. 110.10. — Ezüst 107.25. — Cs. kir. arany 5.25 1/2. — 1860. kölcsön 91.05.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DÁNIEL.



